

KASSÁK!

A Kassák Múzeum állandó kiállítása

A Kassák Múzeumot először 2011 tavaszán látogattam megcsoporttársaimmal az ELTE-n töltött tanulmányutam során. Ez rövid idővel azután volt, hogy megnyílt áprilisban az új állandó kiállítás Kassák! címmel. Tehát korábbi állapotában nem láthattam, ily módon összevetni a kettőt nem tudom.

Az igazgatóváltás, ahogy olvasni lehet, több szempontból is jót tett a múzeumnak. Holott az előző igazgatók, Csaplár Ferenc és Andrási Gábor munkássága megalapozója volt a múzeum elismertségének, az új gárda koncepciója egészen más irányt vett. Csaplár, akire a hagyaték feldolgozása hárult, az inkább írói tevékenysége miatt elismert Kassákot mint képzőművészt igyekezett kanonizálni. Andrási igazgatói munkája során pedig a Kassák-kutatás és -kritikagyakorlatának terjesztését tűzte ki legfőbb feladatául.

A jelenlegi stáb céljai a weboldalukon található sajtóközleményből is jól kiolvashatóak: nemcsak regionálisan, de nemzetközileg is a modernizmus-kutatás, illetve Budapest és Óbuda kulturális életének meghatározó, sok látogatót vonzó szereplőjévé kívánnak válni.

Az új koncepcióhoz új arculatravolt szükség, melynek megtervezését Lepsényi Imrére bízták. A háromszoros Red Dot díjas képzőművész és dizájnér először 2011-ben a budapesti Izraeli Kulturális Intézet arculatának megtervezéséért vehette át a díjat, majd ezután 2012-ben a Kassák Múzeum arculatáért, ill. az EFI Services Ltd. mérnöki kutatói központ logójáért, weboldalának megformálásáért. A Kassák Múzeum oldala továbbá 2012-ben a Good Design díj Arculat kategóriájában is nyert. Legutóbb pedig Sasvári Edit, a Kassák Múzeum vezetője kapta a MúzeumCafé Díjat. Miért fontos a díjak kiemelése a Kassák Múzeum életében? A Red Dot díjról így írnak: „A Red Dot díj azt jelzi, hogy birtokosa a dizájn- és az üzleti világ legjobbjai közé tartozik. A Red Dot a kiemelkedő dizájn védjegye, amelyet az

egész világon elismernek. Megszerzése elengedhetetlen azok számára, akik tevékenységük színvonalát a dizájn minőségével is hangsúlyozni szeretnék.”¹ A MúzeumCafé Díj pedig a leginkább előremutató, tartalmilag és megjelenésében is példaértékű múzeumnak jár. Mindezzel a Kassák Múzeum felkerült egy nemzetközi múzeumtérképre, így lehetőséget teremt nemzetközi kapcsolatok kialakítására.

A múzeum stábja számára a kommunikáció az egyik legfontosabb szempont. A közönséggel való megfelelő kommunikáció elengedhetetlen része az arculat. A dizájn jelentősége nem utolsósorban Kassák dizájneri tevékenysége miatt is lényeges. Odafigyeltek azonban arra, hogy az új arculat ne a kassáki konstruktivista designelemek másolata legyen, hanem hogy arra reflektáljon, így meglegyen a Kassákkal való kapcsolódási pont, mégis egy kortárs dizájn jöjjön létre.

Egy modern múzeum megfelelő kommunikációjának elengedhetetlen része a nevelési, oktatói küldetés. A Kassák Múzeum múzeumpedagógiai foglalkozásokat szervez a nagyközönségnek, kiemelten a fiataloknak. Ilyenek például a Képzőművészeti foglalkozások általános iskolás diákok számára, ill. a Legyél Kassák Lajos társszerkesztője! Múzeumpedagógiai foglalkozás középiskolásoknak. Ez utóbbi kétféle módon működik. Egyrészt kapcsolódik a középiskolás tananyaghoz a tudás kiegészítése, elmélyítése által. Másrészt interaktív, gyakorlati feladatok során segíti az állandó kiállítás értelmezését.

A közönség ismerete az első szabály egy múzeumi kiállítás megrendezése során. Milyen közönségről is beszélünk a Kassák Múzeum esetében? A múzeum Óbudán található, ami viszonylag kívül esik Budapest központjától. Vonzóvá tette ezért nem kis feladat, s azért sem, mert nem csak a régió közönségét célozták meg, hanem egy tágabb nézőközönségnek is kívánják bemutatni Kassák életművét. Ugyanúgy gondolni kell a különböző csoportokra. A múzeumpedagógia során óvodás, kisiskolás, középiskolás gyerekeket célozzák meg, de a laikus érdeklődőknek és a szakmának is csalogató anyagot kellett összeállítaniuk.

A múzeum elsődleges reprezentációja azonban maga a kiállítás, az intézmény missziójának bemutatása, a gyűjtemény feltárása a nyilvánosság számára. Egy kiállítás speciális céljai közé tartozik a hozzáállás megváltoztatása, a viselkedés módosítása, a tudás

---

¹<http://www.kassakmuzeum.hu/index.php>

elérésének növelése. Egy kiállítás továbbá, mint médium vagy mint a kommunikáció módja is viselkedik. Vizsgáljuk meg közelebbről a Kassák Múzeum állandó kiállítását.

Belépéskor a legszembeütőbb egy fekete fal KASSÁK! felirattal, mely kettészeli az ajtót, és bevezet a kiállítótérbe. Közvetlenül előtte egyasztalt helyeztek el, itt vehetjük meg a kiállításra szóló jegyünket. A fekete falon bevezetésként Kassák életrajzát olvashatjuk évek szerinti felsorolásban. A terembe lépve baloldalra Tett című folyóiratról, Kassák első politikai, antimilitarista alapjáról kapunk információkat fényképek, címlapok, plakátok formájában. A sarokban egy információs asztal helyezkedik el érintőképernyővel, amelybe bele lehet lapozni, különböző képeket nézgethetünk magáról Kassákról és barátairól. A fal végére érve olvashatjuk a Jelzés a világbacímű manifesztumot: „Nem csak abszolút értékű művészetet hozunk, hanem fájó éleveségünket is jelezni akarjuk az ájuló magyar ugarról...”

Az üres, fekete, teret kettéválasztó fal tovább irányít minket a belső terembe, amely terem bal oldala a Magyarországon 1915 és 1916 között, Bécsben pedig 1920 és 1926 között működő MA című folyóiratnak van szentelve. Középpontjában inkább képzőművészet, illetve művészeti aktivizmus állt. A terem közepét két bútor, pontosabban asztal uralja, melyek az M és A betűt formálják. A szemközti falon egy fényképeket váltogató monitor mellett Kassák 4 festménye szerepel a húszas évekből Dinamikus konstrukció, Térkonstrukció, Képes harmóniák és Képarchitektúra címekkel. Jobbra fordulva egy táblaképet, térképet láthatunk, amely a MA folyóirat és Kassák nemzetközi kapcsolatait ábrázolja nagyfokú részletességgel. Mellette függőleges elrendezésben, mintegy formailag és tematikusan is folytatva a fekete A betűt formáló asztalt, egy fekete „szekrényben” válogatást kapunk a MA kiadványaiból. Ezután Kassák hazatérése után szerkesztett folyóirata, a Dokumentum kerül a középpontba. Plexiüveg asztalon Kassák hazatérési okmánya, egy Lissitzkytól megjelentetett szöveg stb. látható, olvasható. Kassák új folyóiratát tematikailag bővíti a modern építészettel, zenével, tánccal és a filmmel mint új médiummal. Majd ezt követik újabb festmények Képarchitektúra címekkel. Mindez szemmagasságban, könnyen olvashatóan, kényelmesen, a befogadást szolgálva. A teremben a fekete és piros színek dominálnak. Ilyen színűre vannak festve az asztalok, de a szemközti falon levő szöveg is: MA TEREMTENI SZERVEZNI ÉS KISAJÁTÍTANI!

Egyetlen elem- a nemzetközi kapcsolatokat bemutató táblakép- lóg ki valamelyest a terem dizájnjából. Otlétének, magyarázó-értelmező funkciójának fontossága azonban kétségbevonhatatlan.

Tovább haladva az utolsó „félterembe” Kassák írói munkásságába kapunk bepillantást egy táblaképenkeresztül, melyen kronologikusan szerepelnek regényei, költeményei, egy-egy részletet kiemelve.

Ezt a Munka, a független baloldali, avantgárd szellemű folyóirat követi a sorban, melyet 1928-ban alapított Kassák. Érdeklődése 1932-ben a fotó és a fotómontázs felé irányult, ekkor megalakította a Munka-kör szociofotó csoportot. Erről a progresszív fiatalokból álló csoportosulásról láthatunk a falon dokumentumokat, illetve fényképeket. Annak a látogatónak, aki többet szeretne megtudni a csoportról, egy újabb érintőképernyős információs interaktív asztal segít. A fekete elválasztófalon az idős Kassákról tudhatunk meg többet. Egyrészt az MTV-nek 1967-ben készült filmből, melyben maga Kassák szólal meg 80. születésnapjára rendezett kiállítása kapcsán, másrészt fotódokumentumok segítségével.

Kassák esetében egy olyan sokoldalú művészről beszélünk, akinek munkásságát nehéz lenne megérteni csak irodalmi vagy csak képzőművészeti tevékenysége alapján. A kiállítás kurátorai nemcsak művészi, de szervezői tevékenységében is szerteágazó életművét kívánták bemutatni. Úgy vélik, Kassák eddig háttérbe szorult társadalomkritikai tevékenységét szükséges hangsúlyozni. A kiállítás középpontjába a Kassák életét végigkísérő, hol politikai, hol művészeti kérdésekre koncentráló folyóiratokat állították mintegy állandó vezérfonalként. Mellette párhuzamosan, az életmű kiegészítéseként szerepelnek irodalmi, képzőművészeti tevékenységét bemutató dokumentumok.

Sasvári Edit így ír a Kassák-életmű kiállítási nehézségeiről: „Kassák szerkesztői tevékenysége, társadalmi aktivitása és szerepvállalása, nemzetközi kapcsolatrendszere, magatartása, személyisége, folyamatokat generáló képessége, harcos attitűdje az új eszmékért. De hogyan mutatható be mindez? Egy biztos, ezek a szempontok absztrakt festményein keresztül nehezen lennének bemutatathatók. Dokumentumok segítségével viszont igen: ideális esetben, archívum formájában. Jelentőségét éppen azokon a dokumentumokon keresztül lehet megragadni, amelyek részbe esnek.”²A kiállítás pontosan ezt csinálja: dokumentumokat mutat

---

²Sasvári Edit: Szüksége van-e a (neo)avantgárdnak múzeumra? IN: Helyszíni szemle – fejezetek a múzeum életéből, Ludwig Múzeum, 2012.

be, írásos és képi anyagot. Az írott információ mennyisége azonban nem érződik túl soknak, nem fáradunk el az olvasás közben, nem unatkozunk. Elegendő információt kapunk a „sötétítőkre írva” arról, ki is volt Kassák. (Ezen a helyen megemlíteném a berlini Jüdisches Múzeumot, melyet nemrég volt alkalmam megtekinteni. Kiállítási dizájnja átgondolt, strukturált, interaktív, egy idő után azonban túl sok az információ, illetve a kiállított anyag túl sok interaktivitást vár el a látogatótól, ami fárasztó. Az összevetés talán nem helyén való a méretbeli különbségek miatt, hiszen a Kassák Múzeum két szobaméretű teremből áll. A kurátoroknak azonban egy óriási archívumból kellett átgondoltan szelektálniuk, illetve azt a kiállítóterben elhelyezni. Mindezt sikerült szellősen, átláthatóan, mégis elegendő információval megoldani.) Visszatérve a dokumentumok jelentőségére, újra idéznék Sasvári Edit írásából: „(...) a festménynek ebben a formában nincs más választása, mint hogy integrálódjon, beilleszkedjen az archívum-típusú anyagba, ahol bizonyos értelemben az archívum gondolatmenetének az illusztrációjává válik.”³ A Kassák Múzeum állandó kiállításán pontosan ez történik, a festmény dokumentummá, az archívum részévé válik, „mint betét jelenik meg”.

Fontos még kiemelni a kontextus vizsgálatának fontosságát, ami szintén a múzeum kutatói munkájának céljai között szerepel. Ide tartozik egyrészt Kassák korának bemutatása, újraértelmezése mai szemszögből, másrészt az életmű elhelyezése „egy társadalmi összefüggésrendszerben vagy nemzetközi relációban”.

További kérdéseket vetne fel az avantgárd művészet muzealizálhatóságának kérdése. Milyen módon állítható ki az avantgárd művészet? Kiállítható-e egyáltalán?

Az avantgárd művészet kiállítása heterogén jellegéből adódóan nem kis vállalkozás.

„A múzeum viszont nem szelektálhat, szembe kell néznie azzal a problémával, hogy egy heterogén bemutatást kívánó anyaggal kell dolgoznia. Mindenekelőtt szükség van egy White Cube- típusú térre a festészeti anyagnak és egy másikra, ahol a műveket archívum és dokumentum formában lehet bemutatni. Ha viszont együtt állítjuk ki őket, a munkák feszengenek egymás mellett.”⁴ A Kassák! kiállítás esetében azonban feszengésről szó sincs. A *modern technikai és kommunikációs apparátus* segítségével sikerült áthidalni az ilyen jellegű problémákat.

---

³Uo.

⁴Uo.

Kassák tevékenysége nem redukálódott le a képzőművészet területére. Fontos megjegyeznünk azt, hogy jelenünkre nézve (is) kikerülhetetlen Kassák társadalmi és politikai elköteleződésének nyílt vállalása. Erős Nikolett szavaival élve: „Az alkotók személyes meggyőződése ütött át a papíron, a szigorú formaiság mögött határozott világnézet, harcok, elkötelezések álltak. Talán ez hiányzik a kortárs politikai, társadalmi tartalmak vizuális megfontolásából: a releváns mondanivaló.”⁵

Források:

Interpretation, Objectinterpretation, Museum exhibitions, IN: G: Edson and D. Dean: The Handbook of Museums, Routledge, 1994.

A kiállítás, mint kortárs médium, IN: Frazon Zsófia: Múzeum és kiállítás – Az újrarajzolás terei, Gondolat - PTE, 2011.

Daniel Buren: A múzeum funkciója, Mieke Bal: A beszélő múzeum, IN: A gyakorlattól a diszkurzusig, Kortárs művészetelméleti szöveggyűjtemény, KET, 2012.

L. Meihjer-vanMensch – P. van Mensch, A szaktudományos felügyeletől az együttalkotásig – A gyűjtés és a múzeumi gyakorlat fejlődése a 19. és a 20. században, IN: Múzeumelmélet – A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig, szerk. Palkó Gábor, Petőfi Irodalmi Múzeum – Ráció, 2012.

---

⁵<http://www.kassakmuzeum.hu/index.php>

R. Mason: Múzeumok, galériák, kulturális örökség – A jelentésalkotás és a kommunikáció színterei, A szaktudományos felügyeletől az együttalkotásig – A gyűjtés és a múzeumi gyakorlat fejlődése a 19. és a 20. században, IN: Múzeumelmélet – A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig, szerk. Palkó Gábor, Petőfi Irodalmi Múzeum – Ráció, 2012.

György Péter: Univerzalizmus, kritikai historizmus – A múzeumi paradigma metamorfózisa, Mélyi József: A múzeum és a hiány. A hiánytalan gyűjtemény vágya és a múzeumtörténet, Sasvári Edit: Szüksége van-e a (neo)avantgárdnak múzeumra? IN: Helyszíni szemle – fejezetek a múzeum életéből, Ludwig Múzeum, 2012.

<http://www.kassakmuzeum.hu/index.php>

<http://www.youtube.com/watch?v=bwpCAbVCpSs>

<http://artportal.hu/magazin/kortars/ez-a-kis-muzeum-a-kreativitas-szabad-terepe-interju-sasvari-edittel>

http://www.magyarmuzeumok.hu/muhely/1208_dijzapor_obudan